

- วิทยานิพนธ์** : บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ  
ศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ผู้วิจัย** : พระมหาถาวร ธีรจิตโต (จิตรกระเนตร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ผศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pol.Sc.)
  - : พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ. , พธ.บ., ศศ.ม., รป.ม.  
(การจัดการความขัดแย้ง)
  - : ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น, พธ.บ., M.Ed.
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ (๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ๒๘๗ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น ๓ ตอน คือตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๖๖๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ (F- test) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Anova)

### ผลการวิจัย พบว่า

๑. ระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = ๓.๖๐$ ) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าพระภิกษุสงฆ์ มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X} = ๓.๗๐$ ) ในด้านการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ( $\bar{X} = ๓.๔๘$ ) ในด้านความร่วมมือในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ กับหน่วยงานราชการ

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแบ่งสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคได้ดังนี้

๓.๑ กรมศิลปากรที่จะช่วยเหลือพระสงฆ์ซึ่งทำหน้าที่ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.๒ พระสงฆ์ควรช่วยเหลือกันที่จะปกป้องดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยไม่ต้องรอแต่ประชาชนให้มาช่วยเพียงอย่างเดียว

๓.๓ ชาวพุทธควรช่วยกันช่วยเหลือพระสงฆ์ในการสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุภายในวัดตน

๔. ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ดังนี้

๔.๑. ในการบูรณะโบราณสถาน ให้เสริมเฉพาะความมั่นคงแข็งแรงของโบราณสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงและการทำลายโบราณสถาน

๔.๒. ในการบูรณะโบราณสถานที่จะทำเพื่อความงาม และเอกภาพทางสถาปัตยกรรมจะต้องคำนึงถึงโบราณสถานที่เหลืออยู่ อย่าอาศัยการสันนิษฐาน และต้องศึกษาจากส่วนที่เป็นของแท้ดั้งเดิม ไม่ใช่จากส่วนที่ต่อเติมขึ้นภายหลัง

๔.๓. ในการบูรณะโบราณสถานที่เก่าแก่มาก จนหาความเกี่ยวข้องกับการยอมรับสมัยใหม่ไม่ได้ ไม่ควรจะต่อเติม ควรจะใช้วิธีรีดและทำรากฐานให้มั่นคง และประกอบเข้ารูปเดิม คือ การเอาส่วนที่แตกหลุดไปแล้ว แต่ยังหาพบได้ในบริเวณนั้นมาประกอบให้เป็นรูปเดิม ถ้าจำเป็นต้องต่อเติมก็ให้ทำเพื่อการทรงตัวหรือเพื่อความแข็งแรงเท่านั้น

๔.๔. การบูรณะโบราณสถานรุ่นใหม่ ควรใช้วิธีการรักษาให้คล้ายของเดิม และการบูรณะไม่ควรจะไปเปลี่ยนรูปร่างของโบราณสถานนั้นๆ

๔.๕. ชิ้นส่วนวัตถุทุกชิ้นที่มีคุณค่าทางศิลปะและเป็นอนุสรณ์ทางประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นของยุคใดสมัยใด เมื่อค้นพบควรจะเก็บรักษาไว้อย่างดี การจะพิจารณาว่าชิ้นส่วนวัตถุชิ้นใดมีความสำคัญเพียงใด ไม่ควรจะเป็นความเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการตามโครงการบูรณโบราณสถานแต่ผู้เดียว

๔.๖. สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นใหม่ในบริเวณใกล้เคียงกับโบราณสถาน ควรระวังไม่ให้ขนาด สี และแบบไปทำลายคุณค่าของโบราณสถานนั้น ๆ

๔.๗. การต่อเติมที่จำเป็นต้องทำ เพื่อความแข็งแรงของโบราณสถานไม่ว่าจะเป็นเพียงบางส่วน หรือทั้งหมด ควรต่อเติมให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ การสร้างใหม่หมดจะทำได้กับโบราณสถานที่มีทรงเรขาคณิตเรียบๆ และไม่มีลวดลายตกแต่งเท่านั้น

๔.๘. การต่อเติมที่ทำขึ้นใหม่ จะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน โดยการใช้วัสดุแตกต่างกับของเดิม หรือโดยการต่อเติมเพียงคร่าวๆ ไม่มีลวดลายเช่นของเดิมหรือโดยการทำเครื่องหมายบอกไว้ก็ได้ การทำดังกล่าวทั้ง ๓ ประการ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการบูรณะโบราณสถานครั้งต่อไปแล้ว ยังทำให้ไม่เกิดการเข้าใจผิดในหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีอีกด้วย

๔.๙. การเคลื่อนย้ายของเก่าออก และเอาของใหม่เข้ามาแทนที่ ควรทำโดยอาศัยหลักวิชาการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เข้าช่วย ไม่ควรทำโดยไม่มีหลักฐานทฤษฎี

๔.๑๐. ของที่ได้จากการขุดค้นและการสำรวจทางโบราณคดี ต้องดูแลรักษาอย่างดีและอย่างถูกต้อง

๔.๑๑. การบูรณะโบราณสถานแต่ละครั้งก็เช่นเดียวกับการขุดค้นทางโบราณคดี ควรทำเอกสารในรูปของรายงานทางวิชาการ ซึ่งรวบรวมจากบันทึกรายวันของการบูรณะโบราณสถานมีภาพวาดและภาพถ่ายประกอบ รายงานทางวิชาการดังกล่าว ควรบอกโครงสร้างและรูปร่างของโบราณสถานอย่างละเอียด รวมทั้งการปฏิบัติงานทุกระยะของการบูรณะโบราณสถานด้วย

**Thesis Title** : Buddhist Monks' Role in Preservation of Historical Sites, Antiques and Works of Art in Phranakhon Si-Ayutthaya District, Phranakhon Si-Ayutthaya Province.

**Researcher** : PhraMahathawon Thirajitto (Chitkranetr)

**Degree** : Master of Arts (Buddhist Management)

**Thesis Supervisory Committee**

- : Asst. Prof.Dr.Surapon Suyaprom, B.A.,M.A.,Ph.D. (Pol.Sc.)
- : PhramahaBoonlert Inthapanyo,Asst.Prof., B.A.,M.A.,M.P.A., (Conflict Management)
- : Asst.Prof. Prasit Thong-un, B.A., M.Ed.

**Date of Graduation** : March 31<sup>nd</sup>, 2013

### **Abstract**

The purposes of this research were 1 )to study the Buddhist monks' role in preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si Ayutthaya District, PhraNakhon Si Ayutthaya Province., 2) to compare the Buddhist monks' role in preservation of historical sites, antiques and works of art in PhraNakhon Si Ayutthaya District, PhraNakhon Si Ayutthaya Province, being divided as individual status, and 3) to offer the suggestions of the way to develop the Buddhist monks' role in preservation of historical sites, antiques and works of art in PhraNakhon Si Ayutthaya District, PhraNakhon Si Ayutthaya Province. The research method was made by the way of the survey research. The sampling group was 287 Buddhist monks in PhraNakhon Si Ayutthaya District, PhraNakhon Si Ayutthaya Province. The instrument used for collecting the data was the questionnaire being divided into 3 sections; the section 1 was the questionnaire concerning with the general data of the questionnaire respondents, the section 2 was the questionnaire of the Buddhist monks' role in preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si Ayutthaya District, PhraNakhon Si Ayutthaya Province. And the section 3 was the questionnaire of the problems, obstacles and suggestions of the Buddhist monks' role in preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si Ayutthaya District, PhraNakhon Si Ayutthaya Province. The value of confidence in it equaled 0.9665. The data analysis was made by evaluation of

frequency, percentage, mean and standard deviation. The F-test was made by analyzing One Way ANOVA.

**On the research result, it has been found that**

1. The Buddhist monks' opinion toward the preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si - Ayutthaya District, PhraNakhon Si - Ayutthaya Province, in a whole, was at the high level  $\bar{x} = 3.60$ . In considering in each aspect, it has been found that the Buddhist monks' opinion toward the preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si- Ayutthaya District, PhraNakhon Si- Ayutthaya Province, was at the highest mean  $X = 3.70$  in the aspect of taking care and observing the historical sites, antiques and works of art. The lowest mean  $X = 3.48$  would be in the aspect of cooperation in the preservation of historical sites, antique and works of art with government offices.

2. On the result of comparing the level of Buddhist monks' role toward the preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si- Ayutthaya District, PhraNakhon Si- Ayutthaya Province, being divided as individual status, it has been found that for the Buddhist monks whose age, year of rains-retreat, general educational qualification, Dhamma study qualification and Pali study qualification were different, their opinion toward the preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si- Ayutthaya District, PhraNakhon Si- Ayutthaya Province, was not different, hereby, the set hypothesis was rejected, with statistical significance at the level 0.05.

3. For the problems and the suggestions of Buddhist monks' role toward the preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si- Ayutthaya District, PhraNakhon Si- Ayutthaya Province, the causes of them could be divided as follow;

3.1) The Fine arts Department should help the Buddhist monk doing the duty of preserving the historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si- Ayutthaya District, PhraNakhon Si- Ayutthaya Province.

(b)

3.2) The Buddhist monks should help to protect and preserve the historical sites, antique and works of art instead of waiting only for help from the people.

3.3 ) The Buddhist people should help the Buddhist monks to construct restore the historical sites, antique and works in their own temples

4. The result of interview of Buddhist monks' role toward the preservation of historical sites, antique and works of art in PhraNakhon Si- Ayutthaya District, PhraNakhon Si- Ayutthaya Province could be concluded as follows:

4.1) Restoring the historical sites should be done only for the security and strength of the historical sites and try to avoid changing and destroying the historical sites

4.2 ) In storing the historical sites to make them beautiful and for being architect unity, the remaining place of the historical sites should be considered. Don't do only assumption. The study of original parts, not added parts.

4.3 ) In restoring the historical sites that were so old that their relation to the modern civilization cannot be found, the attached parts should not be made. It should be demolished and make the base stronger s in the original form i.e. putting the parts left out and are available at the same place to keep the original form. The added part can be made, if it is necessary, only for its Standing and strength

4.4 ) Restoring the historical sites of new generation should be made by the way of keeping the similar form as its original form and in such restoration, the forms of the historical sites should not be changed.

4.5) All the pieces that are of the value of art and historical memory, whether they might belong to any age or any time, should be kept nicely when they are discovered. Considering which piece of the objects and how important they are should not be only on the opinion of the officials who are running the project of restoring the historical sites.

4.6 ) The new building which has been built in the area nearby the historical place should not be allowed to use the color, size and design effected on destroying the value of the historical sites.

4.7 ) For the added parts that are necessary to make for the strength of the historical sites whether partly or in all, the added parts should be less as

possible. Only the historical building with geometrical style can be reconstructed completely.

4.8) The addition reconstructed should be seen clearly, by using the item that is different from the old one or by slight addition without decorative design as it be in original one or by putting the symbol. For doing in the 3 said types, besides the benefit for restoring next time, it will make misunderstanding of the historical and archeological evidence.

4.9 ) To remove the old thing out and to replace it with the new one should be made by means of the academic principle of sciences. Don't do it without theoretical evidence

4.10 ) Whatever derived by the research and archeological survey should be well taken care of, and do it in the right way.

4.11 ) In the restoration of the ancient place in each time as well as the archeological research, the documents should be prepared in the form of academic works collecting the daily record of restoring the ancient place with the component pictures and photos. In the said academic report, the structure and body of the ancient place should be told in detail, including working throughout the period of restoring the ancient place.

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอย่างยิ่งจาก พระวิสุทธิภักทธาดา ประธานคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ รศ. พิเศษ ดร.อดิสร เพียงเกษ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ประธานกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์, พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ผศ.และ ผศ.ประสิทธิ์ ทองอุ่น คณะกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ ที่ช่วยให้แนวคิดคำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณ คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ จนได้นี้ขอหาวิทยานิพนธ์ที่ครบสมบูรณ์

ขอขอบคุณพระมหาสม กลยาโณ Ph.D., พระปลัดสามารถ ธมฺมธโร, พระมหาโยตะ ปยุตโต, อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต และ พระปลัดสุรศักดิ์ ปณณารโธ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจ แบบสอบถามพร้อมให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) เจ้าคณะจังหวัด ปทุมธานี ที่ได้ให้การเอื้อเฟื้ออนุญาตสถานที่ ในการเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใน การวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระเทพรัตนนagr (นปฏล กตสาโร) เจ้าคณะจังหวัด พระนครศรีอยุธยา พระมหาเชิดชัย กตปุญโญ รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระครูสุทธิปัญญา โสภณ (ประยูร สุนตจิตโต) รองเจ้าคณะอำเภอพระนครศรีอยุธยา ท่าการ้อง พระมหาเวชยันต์ เวชยนโต เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดเจ้าเจ็ด พระครูวินัยธรรมมณ ฒมพโล เจ้าอาวาสวัด ธรรมิกราช นายชัยนันท์ บุษยรัตน์ ผู้อำนวยการประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา นายภัทรพงษ์ เก่าเงิน นักโบราณคดีผู้ชำนาญการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่ได้ให้การเอื้อเฟื้ออนุญาตสถานที่ใน การเก็บข้อมูลการวิจัยและให้สัมภาษณ์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

ขอนอบน้อมสักการะบารมีธรรมของหลวงพ่อดาวไร่ชิง และพระราชวิริยาลังการ (แย้ม กิตติธโร) เจ้าคณะอำเภอพุทธมณฑล เจ้าอาวาสวัดไร่ชิง พระอารามหลวง ที่ผู้วิจัยได้ใช้สถานที่ใน การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ผู้วิจัยน้อมระลึกถึงบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ผู้ให้ความรักความห่วงใย ผู้ที่เป็นพระพรหมของ ข้าพเจ้าตลอดมา

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายบูชา คุณพระศรีรัตนตรัย และมอบเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา อุปัชฌาย์อาจารย์ และญาติโยมผู้มีอุปการ คุณทุกๆ ท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

พระมหาถาวร ธีรจิตโต (จิตรกระเนตร)

๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖

## สารบัญ

| เรื่อง                                                          | หน้า |
|-----------------------------------------------------------------|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย                                                 | (๑)  |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ                                              | (๔)  |
| กิตติกรรมประกาศ                                                 | (๖)  |
| สารบัญ                                                          | (๗)  |
| สารบัญตาราง                                                     | (๙)  |
| สารบัญแผนภาพ                                                    | (๑๑) |
| บทที่ ๑ บทนำ                                                    | ๑    |
| ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา                              | ๑    |
| ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย                                     | ๕    |
| ๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย                                           | ๕    |
| ๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ                                         | ๖    |
| ๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย                                          | ๖    |
| ๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย                             | ๗    |
| ๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย                                | ๘    |
| บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง                          | ๙    |
| ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท                                   | ๙    |
| ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ | ๑๕   |
| ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์                          | ๒๔   |
| ๒.๔ พระสงฆ์กับการอนุรักษ์โบราณสถาน                              | ๒๖   |
| ๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา           | ๓๕   |
| ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง                                       | ๓๘   |
| ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย                                          | ๕๑   |
| บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย                                      | ๕๓   |
| ๓.๑ รูปแบบการวิจัย                                              | ๕๓   |
| ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง                                     | ๕๓   |
| ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย                                  | ๕๕   |

## สารบัญ (ต่อ)

| เรื่อง                                                                                                                        | หน้า       |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล                                                                                                       | ๕๘         |
| ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล                                                                      | ๕๘         |
| <b>บทที่ ๔ ผลการวิจัย</b>                                                                                                     | <b>๖๑</b>  |
| ๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม                                                                                         | ๖๑         |
| ๔.๒ ระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา          | ๖๔         |
| ๔.๓ การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ                          | ๖๙         |
| ๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ                        | ๗๙         |
| ๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา | ๘๒         |
| ๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย                                                                                          | ๘๗         |
| <b>บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ</b>                                                                                    | <b>๘๙</b>  |
| ๕.๑ สรุปผลการวิจัย                                                                                                            | ๘๙         |
| ๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย                                                                                                         | ๙๕         |
| ๕.๓ ข้อเสนอแนะในงานวิจัย                                                                                                      | ๙๗         |
| <b>บรรณานุกรม</b>                                                                                                             | <b>๙๙</b>  |
| ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ                                                                           | ๑๐๔        |
| ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัย                                                                     | ๑๐๖        |
| ภาคผนวก ค ผลการหาดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)                                                                          | ๑๑๒        |
| ภาคผนวก ง แบบสอบถาม                                                                                                           | ๑๑๘        |
| ภาคผนวก จ ผลการหาความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า Alpha)                                                                         | ๑๒๗        |
| ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ                                                                      | ๑๒๙        |
| ภาคผนวก ช หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล                                                                                           | ๑๓๑        |
| ภาคผนวก ซ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล (สัมภาษณ์)                                                                                | ๑๓๓        |
| ภาคผนวก ฌ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน                                                                | ๑๔๑        |
| ภาคผนวก ฌ ภาพถ่ายการสัมภาษณ์                                                                                                  | ๑๕๖        |
| <b>ประวัติผู้วิจัย</b>                                                                                                        | <b>๑๖๑</b> |

## สารบัญตาราง

| ตารางที่                                                                                                                                                                                                           | หน้า |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| ๓.๑ แสดงประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยของพระภิกษุสงฆ์<br>ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา                                                                                                         | ๕๓   |
| ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม                                                                                                                                                           | ๖๑   |
| ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์<br>โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ                                                                                                           | ๖๓   |
| ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์<br>โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ด้านที่ ๑                                                                                                 | ๖๔   |
| ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์<br>โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ด้านที่ ๒                                                                                                 | ๖๕   |
| ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์<br>โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ด้านที่ ๓                                                                                                 | ๖๗   |
| ๔.๖ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ<br>ศิลปวัตถุ โดยจำแนกตามอายุ                                                                                                                | ๖๙   |
| ๔.๗ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ<br>ศิลปวัตถุ โดยจำแนกตามพรรษา                                                                                                               | ๗๑   |
| ๔.๘ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ<br>ศิลปวัตถุ โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ                                                                                                   | ๗๒   |
| ๔.๙ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ<br>ศิลปวัตถุ โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม                                                                                                 | ๗๔   |
| ๔.๑๐ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ<br>ศิลปวัตถุ โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม                                                                                             | ๗๕   |
| ๔.๑๑ สรุปโดยภาพรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการ<br>อนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา<br>จังหวัดพระนครศรีอยุธยา                                              | ๗๖   |
| ๔.๑๒ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน<br>โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา<br><b>ด้านการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ</b>               | ๗๘   |
| ๔.๑๓ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน<br>โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา<br><b>ด้านการให้ความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ</b> | ๗๙   |

- ๔.๑๔ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **ด้านความร่วมมือในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ กับหน่วยงานราชการ** ๗๖
- ๔.๑๕ แสดงผลการวิจัยความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และร้อยละเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **ด้านการดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ** ๗๗
- ๔.๑๖ แสดงผลการวิจัยความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และร้อยละเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **ด้านการให้ความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ** ๗๗
- ๔.๑๗ แสดงผลการวิจัยความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ และร้อยละเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา **ด้านความร่วมมือในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ กับหน่วยงานราชการ** ๗๘

| สารบัญแผนภาพ |                                  |      |
|--------------|----------------------------------|------|
| แผนภาพที่    |                                  | หน้า |
| ๒.๑          | แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย           | ๕๒   |
| ๔.๑          | สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย | ๘๖   |